

zvěři na dvacet až třicet metrů, mrští jím mocně jako míčem za zvířetem. Ptáče, rozepnouc té chvíle křídla, vrhá se s největší udatností, jako jestřáb, na svou kořist.

Někteří přírodopytci i *Jerdon* pochybují o tom, že by užívalo se právě mutie k lovu tomuto; avšak dle zprávy *Mundyovy* není téměř pochybnosti, že udání tato zakládají se na pravdě, nehledíc ani k tomu, že podobné zprávy podali u veřejnost již i dřívější pozorovatelé.

*

Spíše než oddělení, ze skupiny sokolů dosud uvedená, lze za rod pokládati *poštolky* (*Tinunculus*). Podobají se sice postavou, tvarem zobáku, křídel a ocasu ještě svým ušlechtlejším příbuzným, mají však delší a kypřejší peří, kratší křídla s letkami méně tuhými, delší ocas, silnější a krátkoprsté nohy a peří dle pohlaví různobarevné.

Způsobem života a chováním poštolky shodují se právě tak jako postavou a barvou. Jest na nich viděti, že nejsou členy čeledi tak schopnými jako sokolové praví. Létají sice ještě snadně a dosti rychle, ale daleko ne tak výborně jako tito, vyznačují se zvláště tím, že třepetají se ve vzduchu. Vznášejíce se obyčejně v mírné výšce nad zemí, zastavují se náhle, vyslídíce kořist, a mávají pak třepetavě křídly, čímž udržují se takto dosti dlouho téměř na jednom a téže místě; po té vrhají se kvapně dolů, aby zmocnily se vyslíděné kořisti. Přece však vznášejí se mnohdy ke svému obveselení, zvláště za krásných letních večerů vysoko do vzduchu, půvabně se zatačejíce a prohánějíce sem a tam. Sedíce vedou sobě nedbaleji než praví sokolové, a proto zdají se býti většími než vlastně jsou; avšak někdy i ony sedí pěkně vzpřímeny. Na zemi jsou dosti obratny, ano majíce delší běháky, mohou i choditi dosti lehce. Co do bystrosti smyslů nejsou nijak za ostatními pravými sokoly. Jsou čilejší a veselejší jich a k tomu drzy a hašteřivy. Větším dravcům bývají, horlivě je pronásledující, často dosti na obtíž a výra škádlivají s pravou radostí. Ano i vůči člověku osvědčují mnohdy podivuhodnou statečnost. Probouzejíce se záhy z rána, ubírají se teprve pozdě na odpočinek; často je vídáme, any poletují ještě za soumraku. Křik jejich jest jasné veselé „klí klí klí“, jež zní různě dle toho, značí-li strach anebo radost. Jsou-li rozzlobeny, vyražejí ze sebe řehťavý zvuk. Ke člověku chovají se dle okolností různě. U nás bývají dosti plachy, a jsou-li pronásledovány, i nad míru opatrný; na jihu však žijí s člověkem v nejlepší shodě, a zvláště poštolka jižní nevyhýbá se jemu, ježto příbytek jeho také jejím jest příbytkem. V zajetí brzo zkrotnou a, jsouce náležitě ošetřovány, odměňují se pánu svému pravou oddaností. Naučí se snadno vletovati a vyletovat, dbají hlasu pěstouna svého, pozdravují ho radostným křikem a dávají mu na jevo oddanost svou také ještě jiným způsobem.

V pravdě půvabným bývá zimní život poštolek jižních. Také ony stěhují se družívají se v hejna, jež udržují se pohromadě potud, pokud trvá pobyt v cizině. Od *Jerdona* a jiných indických znalců ptactva dovídáme se, že oba evropské druhy přežívají obyčejně v jižní Asii; já alespoň vídal jsem je, spolčeny ve velikých hejnech, za našich zimních měsícův uvnitř Afriky. Nestarajíce se o své příbuzné druhy, které obývají v Egyptě a tam i rok co rok vytrvají, táhnou až daleko do krajín rovníkových, vyhledávajíce si tu ve stepích anebo pralesích přfhodných míst k bydlení. Mají-li se kde usaditi déle, potřebí jest, aby tam měly hojně potravy; proto na-

lézáme je obyčejně tam, kde kobyly stěhovavé vyskytují se hromadně. Kdo neviděl sám hmyzů těchto, jichž hejna podobají se mračnům, nelze si toho ani představit. Jsou kusy lesů, v nichž nevidíme kromě kmenův a větví nic než samé kobyly stěhovavé. Vyplašena jsouc hladová společnost tato zatemňuje vzduch. Ale velmi záhy objevují se i pronásledovatelé sarančí a ze všech nejdříve naše poštolka jižní. Na sta sedí jich tu nepohnutě na nejvyšších vrcholech citlivek anebo vznášejí se, třepetají a pluje letem střídavým, neunavným nad černošedým hejnem. Pokud kobyly visí na větvích, dlouhé ostny a trny stromové zabráňují hbitým lupičům, aby se nevrhli na mračna hmyzův; jakmile však kobyly se zdvihnou,

Muti (*Falco coerulescens*), zobrazen v $\frac{1}{2}$ skutečné velikosti.

sokolové přikvapují a proletující nejhustějšími hejny, uchopují obratným drápem některého ze škodlivých živočichův. Ten brání se ovšem a kouše ostrými kusadly nepřítele svého v štítkovité běháky; leč nadarmo, nepřítel je silnější. Rozkousnuv silným zobákem kobyly hlavu, vítěz ihned začne ji žráti. Aby nemařil času, vytrhne jí křídla, přeláme suché její nožky a pak slupne pochoutku ve vzduchu, v němž udržuje se třepetaje křídly. Ve dvou minutách zkušený lovec kobyly uloví, roztrhne a sežere a znovu spěchá zase k hejnu, které neusadilo se dosud, aby lapil z něho ještě jednoho nebo dva členy. Divadlo toto bavilo nás povždy tou měrou, že jsme nelenili sobě vyplásovati kobyly třesouce stromy, a sokolové byli nám za to vděční potud, že prováděli lov svůj zrovna před našima očima. S podivením bylo nám ostatně, že kobyly, jak se zdálo, znaly úhlavního nepřítele svého. Hejna jejich rozletují se, jestliže některý z ptáků těchto vrazí mezi ně náhle.

Již tato věc dostačuje, abychom si oblíbili něžné ty dravce. Avšak oni prospívají za svého letního pobytu právě tak jako v daleké Africe i zasluhují proto, aby jich každý rozumný člověk, jak jen může, chránil, hájil a ošetřoval.

Poštolka (*Falco tinunculus*, *fasciatus*, *brunneus* a *interstinctus*, *Tinunculus alaudarius*, *Cerchneis tinuncula*, *media* a *murum*, *Aegyptius tinunculus*) jest pták velmi ozdobný. U vyspělého samečka jest peří na hlavě, šíji a ocase, vyjmouc

Poštolka (*Falco tinunculus*), zobrazena v $\frac{1}{2}$ skutečné velikosti.

modročerné, bíle lemované pásy koncové, barvy popelavé, na vrchu těla krásně rezavočervené, všechna pak péra zdobena jsou trojhranou skvrnou koncovou; peří vezpod těla jest na hrdle bělavožluté, na hrudi a břiše krásně červenošedé nebo bledožluté, jednotlivá však péra znamenána jsou černými skvrnami podélnými; letky jsou černý a zdobeny na praporu vnitřním šesti až dvanácti bělavými nebo rezavočervenými trojhranými skvrnami, na konci pak jasnějším lemem. Zornice jest tmavohněda, zobák jako hnědý roh, ozobí a lysé místo kolem oka jsou zelenavě žlutý, noha žlutá jako citron. Také mají vous. Stará samička jest po všem těle na vrchu červená jako rudka, majíc až po hřbet hoření černavé skvrny po-

délné, odtud pak skvrny příčné; ocas její má na půdě šedočervenavé na konci prouhy široké, ostatně úzké, a jen peří na kostřeci jest čistě popelavé. Vezpod má podobné barvy jako sameček. Mláďata oděna jsou šatem matčíným. Délka těla činí třicet tři, šířka sedmdesát, délka křídel dvacet čtyři a ocasu šestnácte centimetrův. Samička jest o dva až o tři centimetry delší a o tři až o čtyři centimetry širší než sameček.

Od Laponska až po jižní Španěly, od Amurska až po západní břeh portugalský není země, není dědiny evropské, kde by nebylo poštolky. Žije v rovinách jakož i ve krajinách hornatých, nehledíc, zda-li jsou lesnaty či-li nic; neboť jest obyvatelkou právě tak skalní jako lesní. V jižní Evropě vyskytuje se hojněji než-li v severní, avšak neschází ani tuto zcela. *Middendorf* zastřelil ji v Sibiři ještě pod sedmdesátým prvním stupněm severní šířky, a *Collett* udává šedesáte devět stupňův a čtyřicet minut severní šířky jakožto nejsevernější bod, kde pozorována byla až posud ve Skandinavii. Od šířek těchto až po Persii a severní Afriku, zahrnujíc v to i ostrovy Madeirské a Kanárské, hnízdí se všude. Stěhujíc se přeletuje moře Černé a Středozemní, hledajíc za prudkých bouří, když dohání potřeba, útočiště i na lodích; jsouc na druhém břehu, odpočívá několik hodin, snad i dní a poté táhne dále až do jižní Asie a hluboko do vnitř Afriky. Nicméně však ostává přes zimu, byť ne právě pravidelně, tož přece ne příliš zřídka, jednotlivě i v Německu, častěji již ve státech jihu německých anebo v Rakousku, jako v Solnohradech, dle *Palliardiho* také v Čechách, rok co rok pak v jižním Tyrolsku a na všech třech jižních polouostrovech evropských. Vracejíc se ze svého zimního bydliště, objevuje se často již v únoru, nejpozději v březnu, a je-li počasí na podzim jen poněkud příznivo, prodlévá ve svém hnízdišti nejen jak obyčejně až do konce října, nýbrž ještě hodně dlouho i v listopadě. V pohoří zastihujeme ji ještě ve výši dvou tisíc metrů nad mořem, je-li tu ovšem, a třeba i o několik set metrů níže, příhodné místo ke hnízdění. Jakkoli přebývá ráda v pohoří, nelze jí přece řaditi ku ptákům velehor. Miluje více předhoří a pohoří nižší než-li nejvyšší temena horská, libujíc sobě všude na rovinách lépe a vyskytující se tam hojněji než v horách. Tam bývá vlastním jejím bydlištěm polní lesík anebo také větší les, v němž hnízdo její uděláno bývá na některém z nejvyšších stromův, a právě tak často i skalní stěna a, zvláště v jižních krajinách, staré stavení. Ve zbořených hradech poštolka schází zřídka kdy, a také většina měst poskytuje jí obyčejně vhodných přístřeší. Vídal jsem ji ve všech větších i menších městech, v jejichž věžích, chrámech a jiných vysokých staveních dostalo se jí utulku, byť i nehnízdila se tu všude. Skutečně však hnízdí se na Štěpánské věži vídeňské, na dómě kolínském a na mnohých, prastarých chrámech braniborských, jež zbudovány jsou z cihel, jakož i na jihu evropském vyskytuje se na vhodných místech všude. Mnohdy přebývá alespoň po nějakou dobu v jednom a témže místě se sokolem stěhovavým, i zdá mi se býti pravdě podobno, že oba ptáci hnízdí se ve slujích téže skály nebo v děrách téhož vysokého a starého stavení. Vzpomínám si sice, že jsem četl kdesi, že tomu právě naopak, a že tam bylo i tvrzeno, že poštolka opouští své dosavadní hnízdo, usadí-li se sokol stěhovavý na blízku, nemohu se však upamatovati, byla-li tam na doklad vypravována určitá událost, či vyslovena jen prostě domněnka. Mezi kavkami a holuby hnízdí se právě tak obyčejně jako v širém poli mezi vranami polními nebo prostřed samého hnízdiště volavčího.

Poštolka náleží bez odporu k našim nejroztomilejším sokolům. Ježto jest rozšířena všude a místy vyskytuje se hojně, každý může ji dobře pozorovati; kdo však to učiní, oblíbí si ji na jisto. Od prvního zábřesku až pozdě do večera, často ještě za úplného šera vídáme ji při práci. Se svého hnízda, které bývá vezdy ve středu jejího bydliště, létá sama nebo po páru, na podzim ovšem také ve větších družinách, alespoň společně se svou dospělou rodinou, do širého pole a stanouc pevně nad jistým místem, odkud přehlíží velmi bedlivě okrsek pod sebou, třepetá se ve vzduchu; vyslídí-li svým nad míru bystrým zrakem nějakou myšku, kobylku cvrčka nebo jiný větší hmyz, přitisknouc křídla těsně k tělu, vrhá se téměř jako padající kámen k zemi, a jsouc skoro nad ní samou, porozepne znovu křidel, bystře pohledne ještě jednou na kořist, lapí ji pařáty a, vznášejíc se s ní do povětří, požívá jí letmo, jak bylo podotčeno již shora, nebo, je-li větší, odnáší ji na příhodnější místo, aby ji tam slupla. Sedí-li samička na vejcích, sameček oznamuje jí z daleka již táhlým a poněkud pronikavým křikem, který velmi se liší od obyčejného jeho zvuku vábivého, svůj příchod i své lovecké štěstí. Jestliže ho obklopí mláďata, v lovu ještě nevyčvičená, povstává kolem živitele veselá tlačence, v níž každý se snaží, aby druh druhu předstihl, každý se činí, aby první účasten byl ulovené kořisti. Takovýto obraz rodinný poskytuje přerozkošného divadla: věrná přichylnost ptákova k potomstvu činí jej ještě milejším, než-li v pravdě jest.

Dle toho, jaké jest počasí, poštolka rozplemeňuje se tu dříve, tu později. Ve hnízdě nalezneme plný počet vajec zřídka kdy před počátkem května, některého roku ani před počátkem června, v jižní Evropě ovšem již mnohem dříve. Větším dílem hnízdí se ve hnízdě vraním, ve skalách pak a ve staveních ve kterékoli příhodné dutině. Ve středním Německu hnízdí se ve starých hnízdech havraních a vraních, v severním také ve hnízdech stračích, ve starých lesích též ráda v kotlavých stromech. Nemiluje samoty tak jako všichni nepraví sokolové, zakládá hnízdic se druhdy pravé osady: známo jest, že hnízdilo se dvacet až třicet párů klidně vedle sebe v jednom a též polním lesíku. Vidí-li poštolka, že jest před úhlavním nepřítelem svým, nerozumným člověkem, jen poněkud bezpečna, nestará se o něho, dělej si on, co dělej; neboť jako zakládá si hnízdo své nad neklidnou vřavou lidnatých měst, tak i tu a tam hnízdí se na stromech podél horských silnic. V jižní Evropě žije s pánem země ve svazku ještě přátelštějším. Tu obírá si ke hnízdu, jako příbuzná poštolka jižní, nezřídka domy ve vesnicích a městech, byť se i nehrubě k tomu hodily. O hnízdo podstupovati jest jí nezřídka tuhé boje s pravými vlastníky, kteří si je udělali; neboť ani párek vraní, ani párek stračí nenechá se zapudití s něho po dobrém, ba straky, přemohše ji opět a opět, přinutí ji mnohdy, jak pozorováno bylo za doby novější, že spokojí se poskytnutou sobě ze stračího hnízda stříškou, na níž jako na podložce upraví sobě příbytek ze snesených látek. Plochou kotlinu hnízda, jež liší se nepatrně ode hnízda ostatních dravců, vystýlá jen po skrovnu kořínky, slamou, mechem a chlupy. Ve hnízdě nalezneme čtyři až devět, obyčejně čtyři až šest vajec, jež jsou kulata a na bílém anebo rezavožlutém základě všude hnědočerveně skvrnita a tečkována, avšak co do velikosti a tvaru velmi se různí, ježto největší jejich průměr činívá třicet šest až čtyřicet jeden a nejmenší dvacet devět až třicet dva millimetry. Sedí pak na nich hlavně jen samička: přece však vystřídává ji někdy také sameček, jemuž starati se jest, pokud samička sedí na hnízdě, o její výživu: ano otec můj

pozoroval, že sameček hudruje seděl na mláďatech právě vylíhlých, ačkoli samička ještě byla na živu. Když však ji zastřelili, nechal jich zahynouti hladem. Jako u většiny ostatních dravců také u těchto sameček dovede sice přinášeti potravu, ale není s to, aby ji útlým mláďatům náležitě rozdobil v sousta, nebo dříve ve vlastním voleti učinil záživnější. Avšak když mláďata poněkud již dospěla a snad již také mohou létat, tu pak plní otcovskou svou povinnost co nejsvědomitěji, byť i samička přišla náhodou o život. Oba rodiče lnou ke svému potomstvu jako všichni dravci vůbec vřelou láskou a něžností, osvědčující naproti člověku neobyčejnou statečnost. Když otec můj jakožto devítiletý hoch vylezl ke hnízdu poštolčímu, aby vybral vejce, oba starí poletovali mu tak blízko nad hlavou, že mohl ubrániti se jim jen s těží; když jiný dvanáctiletý hoch pokusil se o touž věc, stará samička přiletěvši, vzala mu čepici s hlavy a zanesla ji tak daleko, že nebylo lze jí zase nalézt.

Poštolka živí se nejraději myši, požírajíc kromě toho i hmyzův. Také pochutnává si, jak jest zjištěno, i drobnými ptáky, může-li jich dostati, i jest asi pravdě podobno, že donáší mláďatům svým písklata leckterého páru skřivanův anebo lindušek; tolikéž pokládám za možné, že vyslídí a zadává tu a tam i mladého, právě vylíhlého zajíčka, i vzpomínám si posléze na zajímavé pozorování otce svého, že poštolka, letíc za běžícím, dospělým zajícem, vrážela na něj s výše alespoň dvaceti metrův, a že dvakráte vznesši se zase do vzduchu, dvakráte vrazila s téže výše na ušáka, a to s takovou prudkostí, že až chlupy odletovaly: ale raditi ji proto ku ptákům škodlivým a pronásledovati ji, co bychom spíše dopřávati jí měli vydatné ochrany, jest právě tak nespravedливо jako pošetilo. Nemile dotkne se každého, kdo pozoroval poštolku, čte-li, že *Otto šl. Krieger*, který zná dosti dobře ptactvo německé, vyslovuje se v ten smysl, že ze zásady neušetří žádného dravce, a že pronásleduje poštolku, poněvadž viděl, jak chytají skřivany, konipasy a červenky, odnáší je do hnízda, právě tak nemilosrdně jako každého jiného opeřeného dravce. Kdo tak soudí, tomu neběží o to, aby poznal povahu a bytosť jakož i veškeré chování naší poštolky, aby uvážil dobře užitek a škodu ptáka tohoto nebo si všímal, jak o něm soudí věda hospodářská a lesnická, a proto *Otto šl. Krieger* bude míti přívržence mezi náruživými a krvelačnými střelci, kteří by rádi zničili veškeré dravce na výrovce, pokládajíce to za vrchol všeho lovectví, nikoli však mezi přírodopytci, hospodáři polními a lesními. Kdo zná poštolku, ví, že náležejíc k našim nejužitečnějším ptákům, pravým jest dobrodincem našim polím; třeba by i tu a tam vzala lakotnému myslivci nějakého zajíčka nebo koroptev, kterýžto přestupek vykřičí se za neodčinitelný zločin. Poznav vlastníma očima mnoho hnízd poštolčích a pozorovav ptáka tohoto ve třech dílech země po věk lidský, myslím, že jsem zcela oprávněn, pronésti vlastní o něm úsudek. Avšak nejsem se svým úsudkem sám, také všichni opravdoví a nepodjatí pozorovatelé jsou úplně téhož mínění jako já. „Škoda, kterou způsobuje, jest nepatrna,“ praví otec můj, „neboť požírá jen málo ptákův; užitek však, který přináší hubením myší, jest ohromný.“ Podobně vyjadřuje se i *Nau-mann*: „Poštolka zničí sice mnoho mláďat drobných ptáků, zvláště skřivanův; ale pohubí ještě mnohem více polních myší, čímž stává se nad míru užitečnou; sežere i mnohý škodlivý hmyz, na př. kobylky, cvrčky a podobné.“ Ne méně zřejmě pronáší se i *Gloger*, jakkoli vypočítává svědomitě veškeré zlé skutky poštolčiny,

vině ji na př. i z toho, že vybírá vejce: „Hledajíce sobě potravu, dravci tito škodí zvíři jen velmi málo, kdežto hospodářství lidskému přinášejí užitek znamenitý.“ Zvláště vřele ujímá se našeho ptáka *Eugen šl. Homeyer*: „Poštolky jižní náležejí k nejužitečnějším ptákům, živíce se, pokud jsem pozoroval, hlavně myšmi, brouky, vážkami, kobylkami atd. A jakkoli jsem poštolku pozoroval často na svobodě, přece neviděl jsem nikdy, že by byla lapila některého ptáčka, a ani, že by ho byla pronásledovala. Událo se prý sice, že ulovila tu a tam nějakého ptáčka; ale případy ty jsou tak vzácné, že nezasluhují téměř ani povšimnutí.“ Připomínám-li jen ještě, že *Preen*, prohlížeje vydáveniny dvaceti párů poštolek, hnízdících se v jednom a téže okrsku, shledal, že skládaly se pouze z myších chlupův a kůstek, myslím, že není potřebí ještě dalších dokladů toho, že poštolka vskutku je velmi důležitá. Že jsem jich snesl vůbec tolik, tím vinna jest bohužel doba, v níž domnívá se každý, že schopen jest rozhodovati o užitečnosti a škodlivosti zvířat, doba, v níž proti nevinné poštolce uvádí se i veliké nájemné z honitby, a v níž myslivci z největší části dobrými jsou střelci, avšak nikoli dobrými lesníky. Za pravou zásluhu pokládám *Riesenthalovi*, že ve svém spise „Dravci němečtí“ náležitě oceňuje užitek poštolky naší. „Horkokrevní střelci,“ praví, „kteří hotovi jsou, vše pohubiti pro své koroptve a zajíce, rozkřičeli již také sokola tohoto za škodnou, usilujíce, aby byl vyhuben. Avšak jakým právem? Poněvadž od někoho někdy slyšeli, nebo snad i sami kdysi viděli, jak poštolka vznášela se nad hejnem koroptví nebo vrazila do něho nebo snad dokonce i ulovila nějakou tu koroptvičku. Nelze se diviti takovéto ukvapenosti; vždyť ukazovali nedávno i na krtka jakožto nepřitele honby. Jest sice možno, že poštolka uloví chorou neb od staré slepice vzdálenou koroptvičku; kdo však viděl, jak šťastně slepice nebo kohout, aneb oba, zapuzují také dravce silnější, jako pilicha, neuvěří zajisté, že by malá poštolka, když nic zvláštního se nepříhodí, potříti mohla zástup koroptví; a pozbudou-li mláďata svých rodičů, hynou bezpochyby i bez poštolky. Pozorování taková mají, hledíc k vědeckým vývodům, právě takovou cenu, jako vejce ze sbírek, jejichž vlastníci zpustlými poběhlíky vyplnění dávají krajiny, ba i provincie a, napíšece na vejce zprávy a udání, od lidí těchto učiněné, podávají jich svému obecenstvu, ovšem že na vlastní vrub a vše arci jen ve prospěch vědy. Není-liž to více než naivním, čteme-li v odborných listech, že „poštolka dostavila se do hnízdiště letos bohužel jen v jednom páru — vejce jsem dostal toho a toho dne!“ Jakkoli tedy se lituje, že nevinných těchto zvířátek ubývá, a celé hnízdo stojí jen několik trojuhů, vybrati se musí, ovšem také jen ve prospěch vědy. U nás poštolka prospívá velice tím, že hubí myši a hmyzy, avšak ve krajinách, v nichž rádí zástupy kobylek, které hrozí i nám, užitek její jest neobyčejně veliký; pročez sluší chrániti jí také již pro tyto krajiny, v nichž všeobecné dostává jí se ochrany. Svědčí-li častá zkušenost na některém místě proti ní, nuže spravujeme se jí, ale chraňmež se, abychom osamotnělá, nejistá pozorování nečinili základem jednání svého vůbec.“ Takto tedy píse vědecky vzdělaný nadlesní, muž, který prožil život svůj v lese a na základě svých bohatých zkušeností sepsal dokonalé dílo o dravcích německých: čtenář můj, který sám nemá příležitosti, aby mohl konati pozorování ve volné přírodě, dovede zajisté posouditi, zda-li má věřiti tomu pozorovateli, který „ze zásady vůbec nechrání žádného dravce“, či otci mému, *Naumannovi*, *Glogerovi*, *Eugenu šl. Homeyerovi*, *Riesenthalovi* a mně.

„Poštolka,“ tak píše mi *Liebe* zcela ze srdce a k srdci, „jest výbornou společnicí, která hodí se dobře i do pokoje. Od svých příbuzných liší se velikou čistotou. Pokryjeme-li dno klecni mechem, nepovstává nižádný zápach. Neboť jednak dospělý pták pouští trus prostě dolů, nestříkaje jím po stěnách a skrze stěny klecni, jak to činívají dle šeredného zvyku členové ušlechtilého pokolení krahujcův, jednak zdá se též, že trus jeho nehnije tak rychle, nýbrž spíše brzo usychá. Poštolky mají peří své lépe upraveno než všichni ostatní dravci, nepošpinujíce jeho tak snadno nějakým kalem. Pijíce ob čas, třeba ne vždy, otírají pak mokrý zobák opět a opět o peří, jež potom ihned důkladně probírají. Snadno též přivyknou tomu, postříkujeme-li je čas od času vodou, a dávají při tom na jevo jakousi libost, kdežto podobné pokropení všem ostatním dravcům jest věcí velmi protivnou. Peří samo jest velmi hebké a jen málo křehké, pročež udržuje se jejich dlouhý, krásný ocas v kleci velmi dobře. Také pohybují se poštolky mírněji a hladčeji a ne tak prudce jako jejich příbuzní. Můžeme je tedy, jako jsem činil, vždy jednou za den vypustiti z klece, aby se prolétly v pokoji. Ostatní drobní ptáci v pokoji nebývají tak tuze poděšení, jako když zočí krahujce. Byť třepetali se také poprvé v klecích úzkostlivě sem a tam, tož přivyknou přece brzo výletům urozeného pána, nestrachujíce se ho pak ani dosti málo. Ke staré chycené poštolce přidružil jsem kdysi do klece takéž starou chycenou samičku hejlí, abych se přesvědčil, zda-li jí nechá dravec u sebe, vůbec pak abych pozoroval, co bude dělati. K mému překvapení hejl nejevě pražádné bázně, usadil se klidně na bidle vedle sokola. I nechav ho pět dní u poštolky, která byla krmena jak obyčejně, shledal jsem, že mu nebylo ublíženo ani nejmenším.

„Nejlépe jest, vybrati sokoly ze hnízda, když péra ocasní a letková povyrazí ze chmýří nejvýše na centimetr. Tu pak ovšem také potřebí jest vynakládati největší péči na jejich odchování. Poklepávající řádně hřbetem nože mladé maso hovězí nebo vepřové, rozkrájíme je na hodně malé kousky a posypávejme je všechny buď denně nebo ve dvou dnech hrubou moučkou z kostí. Chlupův a pírek, jež přidával jsem, vychovává sovy, hned ke krmi jejich, mladým sokolům jsem nedával. Také jest velmi potřebí, abychom je brali den co den jednou z klece, a posadíce si je na prst, nutili, by na něm se udrželi. Neboť jinak klouby pařátů jejich se nesesílí, a tak odchováváme mrzáky, kteří nemohouce seděti na bidle, dřepívají pak na zanártí v koutku klecni. Brzy naučí se vyletovat na prst, o nějž se pevně opírajíce, zkoušejí brzo mladých svých letadel třepetající jima. Jak přilnou k pánu svému, jest známo. Jakožto školák choval jsem samičku, která z prostřed pokoje vyletovala a zase tam vletovala oknem, sedajíc mi venku na rameno, když jsem se procházel mezi svými spolužáky. Jestliže jsme zameškali pravé doby, a mladí ptáci již dospěli, tu bývá nesnadno, ochočiti je, nejsnadněji však tenkrát, když opustivše hnízdo, sedají blíže něho na větvích. Spíše se podaří, ochočiti až po jistou míru ptáky staré, budtež si chycení do tenat nebo postřelení.

Ku podivu rychle hojívají se ptákům těmto střelné rány. Kdysi přinesena mi byla již velmi vybarvená stará samice, která měla rozstřeleno hoření rámě a obě ramena zpodní. Poněvadž svaly a kůže nebyly příliš porouchány, přivázal jsem širokými obvazky křídla pevně k tělu a posadil jsem ji ve veliké kleci na bidlo. Tu seděla nehýbajíc se z místa a vzdorovala po pět dní, nepřijímajíc žádné potravy,

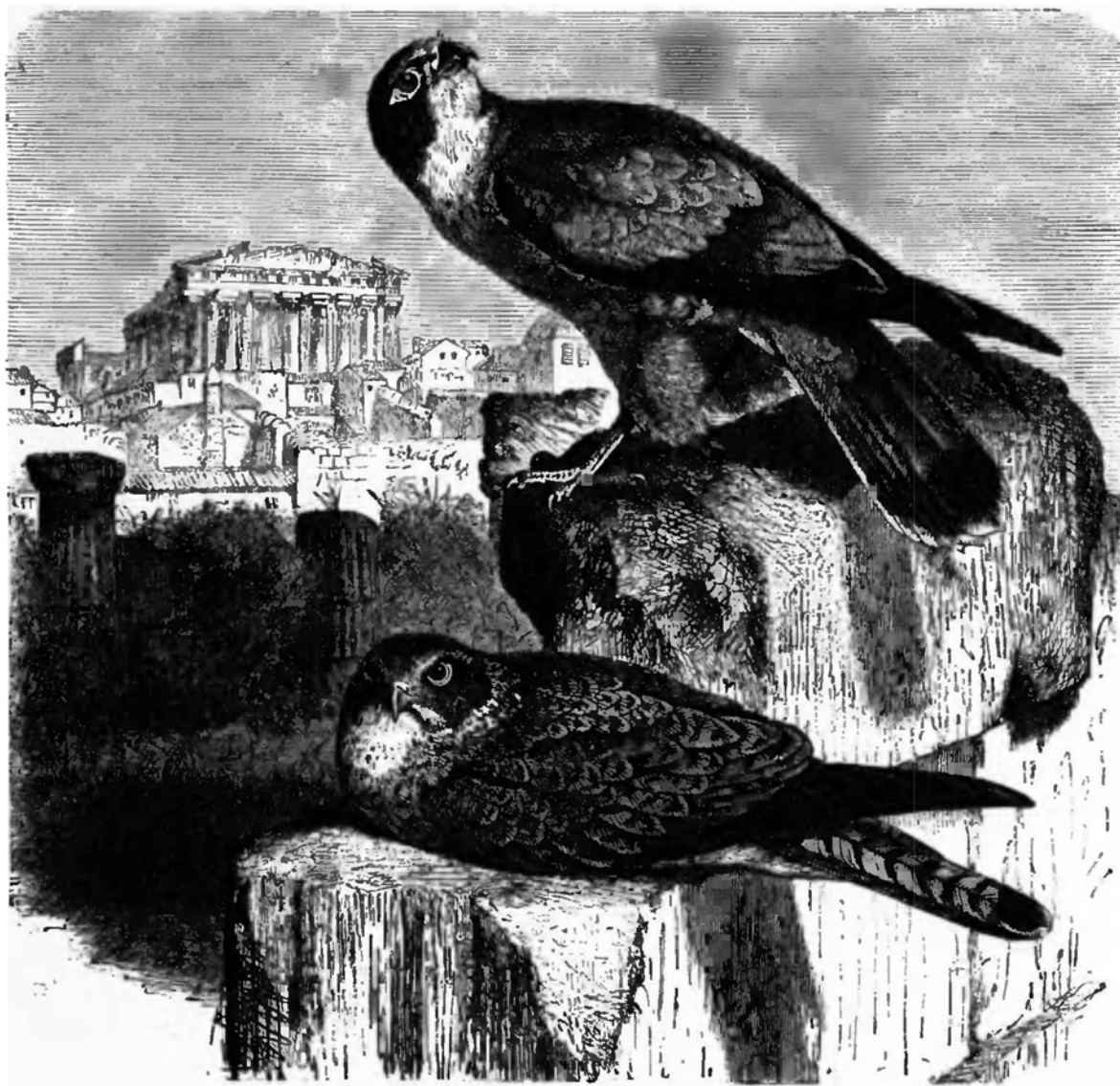
kromě že napila se jednou vody z podaného sobě okřínu. Na konec pátého dne uchopila prudce kousek masa, jež jsme jí dávali, a od té chvíle nechávala se krmiti den co den. Dne třináctého pošinuly se obvazky, jakkoli byly dobře přiloženy a k letkám připevněny. I vzav ptáka z klece, rozvázal jsem mu opatrně obvazky, a hle, on letěl přes pokoj na sloupec okenní. Rozstřelené křídlo bylo již zahojeno, visíc na těle jen o málo níže než-li druhé.“

Zajímavé pozorování o chycené poštolce podává u veřejnost *Wüstnei*. Pták, ze hnízda vyhozený a téměř dospělý, pozbyl brzo, jakož je obyčejem, vší plachosti, bera podávanou sobě potravu z ruky; neměl však rád, jestliže někdo naň se díval, když hodoval, dávaje obavu svou na jevo tím, že snažil se zakryti ten kousek masa rozpjatýma křídlyma a nachýleným tělem, vyražaje ze sebe při tom neustále zvuky nevrle. Nedůvěra tato, jejíž příčinou bylo asi častější dráždění, přešla té chvíle v největší rozhořčení, bylo-li před něho dáno zrcadlo, v němž uviděl sobě podobného, který zdál mu se býti asi nebezpečným. Ihned měl se k útoku, dorážaje zobákem a pařáty na sebe sama, a opakoval útok svůj opět a opět, ačkoli rány jeho odrážely se nadarmo od hladkého zrcadla. Když takto kdysi zbůhdarma se unavil a poznal, že nelze mu zmoci překážku, která jej dělila od nepřitele, připadlo mu, aby učinil útok na domnělého nepřitele s jeho vlastního místa, i té chvíle ocítil se za zrcadlem. Radost bylo, pozorovati jeho patrné a zřejmé podivení. Rozčilenost jeho změnila se náhle v ustrnulý klid, hlas jeho umkl, i pohlížel nepohnut, maje hlavu nachýlenu, na prázdné nic. Dlouho setrval takto, potom vyrazil ze sebe opět mocný křik, tak jakoby vyzýval kdesi skrytého, domnělého soka. Bylo-li otočeno zrcadlem, poznal, že tento nezmizel dosud asi zcela, i rozdurdil se na novo. Ježto mu takto několikráte poněkud znechucena byla hostina, zrcadlo bylo mu vždy věcí tak podezřelou, že rozčilil se pokaždé ihned náramně a počal pronikavě křičeti, kdykoli někdo bral zrcadlo se stěny aneb jen k němu se blížil.“

V Čechách poštolka objevuje se času letního všude na planinách, kde také hnízdívá se v polních hájích anebo na příkrých skalách podél řek. Ježto pochyťá ročně velmi mnoho myší, čímž stává se velmi užitečnou, mělo by se jí šetřiti všeobecně.

V jižní Evropě přidružuje se k naší poštolce velmi jí příbuzná, krásnější *poštolka jižní* (*Falco cenchris*, *tinunculoides*, *tinuncularius* a *xanthonyx*, *Tinunculus cenchris*, *Erythropus cenchris*, *Cerchneis cenchris*, *paradoxa* a *ruficauda*). Délka těla samčího činí třicet dva, šířka šedesát osm, délka křídel dvacet šest a ocasu čtrnáct centimetrův; samička jest o dva centimetry delší a o pět centimetrů širší. U starého samečka peří na hlavě, veliké krovky křídelné, zadní letky a ocas barvy jsou namodrale popelavé, péra hřbetní červená jako rudka beze všech skvrn, kdežto peří na hrudi a břichu barvu má žlutě náčervenou s velmi malými skvrnami ostenkovitými, jichž není často téměř ani znáti, péra pak ocasní zdobena jsou na konci černou páskou. Oko, zobák a noha téže jsou barvy jako u poštolky obecné, drápy však nejsou černy, nýbrž žlutavě bíly. Samička podobá se velmi samičce poštolky naší, jest však barev jasnějších a rozeznává se od ní snadno po bílém, namodralém ocase jakož i po jasných drápech. Mláďata podobají se matce.

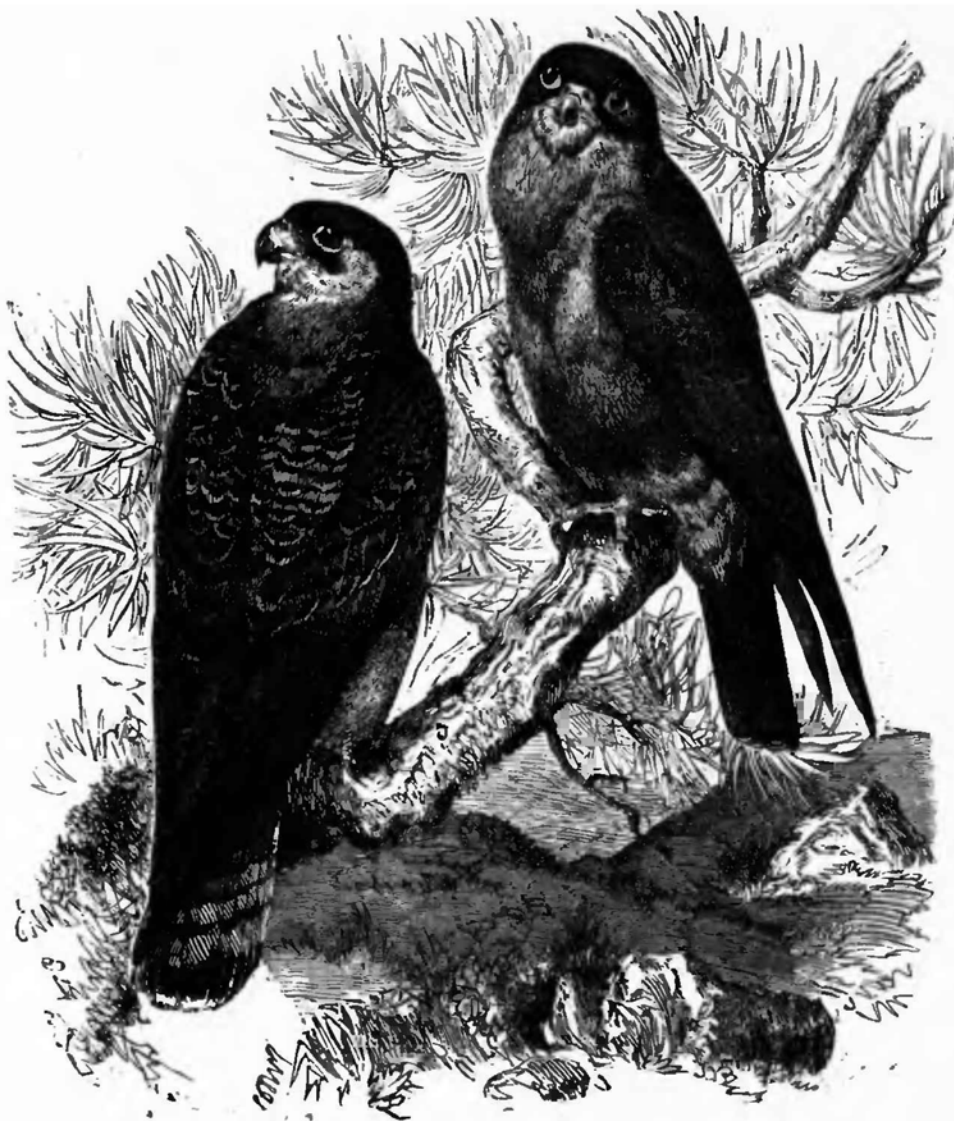
Jižní Evropa, Španěly a sousední ostrovy, Malta, jižní Itálie, přede vším pak Řecko a země dále na východ ležící nejvlastnějším jsou domovem poštolky jižní. V jižním a středním Španělsku, na Sicilii a v Řecku jest obecna, v Turecku poněkud vzácnější, ale přece všude rozšířena, ve stepech pak jihoruských, sibiřských a turkestanských vedle poštolky rudonohé nejhojnější všech tamějších dravcův. Na sever okrasek její prostírá se daleko za meze dotčených zemí. Přes Pyrenaeje

Poštolka jižní (*Falco tinnunculus*). zobrazena ve $\frac{2}{3}$ skutečné velikosti.

a Alpy přeletuje zřídka kdy, postupuje však, dle pozorování *Hueberova*, v krajinách východně od Alp ležících rok od roku dále, a proto zdomácněla nejen v Krajině, nýbrž také již v Korutansku a jižním Štýrsku, vyskytující se též, jakkoli ne všude, i v Charvátsku. Ze zemí právě jmenovaných pocházejí asi také ony poštolky jižní, které zaletují ob čas, snad častěji než se domýšlíme, k nám a dále do Němec, z nichž také tu a tam některá bývá zastřelena. V západní Sibiři jest, dle vlastních mých pozorování, step mezi hnízdiště jejího, a nejinak věc má se asi ve východní Asii. Na jih rozšiřuje se přes Marokko, Alžír a Tunis, ano hnízdí

prý se, dle udání *Heuglinova*, jednotlivé ještě i ve tvrzích alexandrijských, v Palestina pak, Syrii a Malé Asii náleží k obyčejným ptákům hnízdním, a v Persii, zvláště v jižní části její, všude jest obecna. Z domova svého tak rozsáhlého zaletuje zimu co zimu do Afriky a jižní Asie. Já sám pozoroval jsem, jak bylo podotčeno již shora, že jest ve stepích uvnitř země nejčastějším ptákem zimním. Putujíc okrskem tímto, jenž prostírá se po největší části Afriky, zaletuje až na nejkrajnější jeho meze jižní a vyskytuje se, čehož sluší sobě dobře povšimnouti, když

Poštolka rudonohá (*Falco vespertinus*), zobrazena v $\frac{1}{3}$ skutečné velikosti.

jednotlivé páry a družiny byly objevily zaslíbenou zemi, Afriku jižní, v Kapsku a Damaře rok od roku hojněji, přidružujíc se ve svém zimním bydlišti zase k věrné družce své, poštolce rudonohé, jejíž společnosti pohřešuje v jihozápadní a jižní Evropě. Ve Španělsku dává přednost přede všemi ostatními místy větším městům, na příklad Madridu, Seville, Granadě, v Řecku kromě toho i vesnicím v rovinách, zvláště takovým, které jsou na blízku vod. Ve Španělsku jakož i v Řecku objevuje se v posledních dnech březnových, v Persii sotva asi dříve, avšak ve stepích západní Sibíře teprve koncem dubna nebo počátkem května,

a to hned potom, když roztaje snh a zdvihne se led na řekách, jejichž údolí také jejími jsou drahami, v létě pak prodlévá ve svém domově, stěhujíc se odtud již zase v srpnu, nejpozději koncem září.

V Čechách starý samec poštolky jižní zastřelen byl r. 1867. v pičínském revíru u Hluboké od lesního příručího *Leinera* a chová se nyní v museu na Hluboké.

Způsobem života, povahou a chováním poštolka jižní podobá se velice poštolce naší, ještě však více poštolce rudonohé, s níž v nejvřelejším žije přátelství. Ježto tuto hodlám vylíčiti podrobněji, odkazuji k vylíčení jejího života, připomínaje tu jen tolik, že poštolka jižní náleží rozhodně k nejpůvabnějším ptákům veškeré čeledi své. Jakož jest velmi družebna a žije v míru s poštolkou rudonohou a také s poštolkou naší, vídáme jen zřídka nějaký párek sokolů těchto, právě tak krásných jako hbitých a neunavných, obyčejně vždy jen houfce, které společně ubírají se k nočnímu odpočinku a také společně se hnízdí.

I vídal jsem je, any překrásné provozující reje obletovaly akropoli athenskou a kostelní věže madridské, a jestliže jsem jich pohřešoval za svého pobytu v Granadě jakožto obyvatelů hradu maurského, tak oslavovaného písněmi, toho příčina nebyla jiná, než že jsem tam dlel právě v zimě: v létě obletují také tuto překrásnou tvrz v hejnech. Nevyhledávají však nikterak, jakož pozoruje se obyčejně u poštolky naší, jen staveb zvláště vynikajících, nýbrž spokojují se i nejmenší chaloupkou z lepenice. Neboť přes všechnu vraždivost Španělů, Italův a Řeků v jižní Evropě nikdo nepomyslí na to, aby jim nedopřával ochrany ze zásady, ba Rusové a i Turci pokládají je dokonce za ptáky posvátné. Seznalif dobře užitečnost jejich na východě jakož i v jižním Rusku a Sibiři. Pokládajíce poštolku tuto onde za pomocnici, s nebe seslanou proti kobyolkám, tuto ještě kromě toho majíce radost z jejího příchodu, z její čilosti a pohyblivosti, uznávají vděčně ji za rukojmí života v osamotnělé stepi; alespoň bavívají se jí rádi, když putují koňmo nebo povozem po rozsáhlém území, a to tak, že, přibližující se k ní ji vyplašují z jejích stanovisek, kde jest na číhané, a ženou před sebou vždy dál a dále. Žerouce ještě radší, než-li naše poštolky, různé hmyzy, hubí tuto zhoubnou havěď co nejvydatněji. Naskytne-li jim se nějaká myška, mladé, neohrabané ptáče nebo jestěrka, neopovrhnu zajisté ani takovou kořistí; celkem však dělívají se o touž potravu více s poštolkou rudonohou než-li s naší poštolkou obecnou.

„Poštolka jižní hnízdí se, alespoň v Řecku a Španělech, v posledních dnech dubnových anebo za prvních dnů květnových. Hnízdo mívají tu a tam v děrách zedních anebo v dutinách pod střechami domů, buďtež obydleny čili nic. Ve mnohých staveních bývá hnízd i několik, ve starých tvrzích druhdy i mnoho. V Athenách vídal jsem je, jak si dělaly hnízda nejen na akropoli, nýbrž jak seděly také na všech příhodných domech anebo jak létaly ke hnízdům pod jejich střechami; ve Španělech poznal jsem je jakožto obyvatele věží. V ostatních zemích okrsku svého hnízdívají se tam, kde není stavení, na skalách anebo v kotlavých stromech, a to nezřídka společně s poštolkou obecnou. Jest tedy s podivením, dovídáme-li se od *Huebera*, že v Korutanech poštolka jižní, zmocňujíc se hnízdiště poštolky naší, ji odtud zapuzuje. Hnízdo její jest vezdy dosti chatrno. Ve slujích poštolka jižní nedělá si vůbec žádného hnízda, nýbrž snáší vejce téměř beze vší podestýlky na holou zemi. Snáší obyčejně čtyři, zřídka pět anebo šest vajec, jež rozeznati lze od vajec naší poštolky jistě jen tím, že jsou skrovnější. Šířiti se

dále o tom, jak se hnízdí, zdá mi se býti téměř zbytečným. Samičce připadá, jakož obyčejno, největší část péče o děti; ale i sameček účastní se, seč jest, nejen krmě samičku a pomáhaje odchovávatí mladé, nýbrž sedává i, jak se zdá, ob čas na vejcích. Na Sicilii nazývají mladé ptáky sokolky maltézskými, poněvadž rytíři maltézští přinesli králi sicilskému sokola takového za veliké slávy jakožto daň, chtěje podáním tohoto nejmenšího sokola ukázati závislost svého malého, ale statečného sboru na mocném knížeti toho ostrova.

Podivna, avšak přece ne zcela k víře nepodobna jest zpráva *Saunderova*, že poštolka naše a jižní mnohdy se pářívají, zplozujíce mísence, kteří zase rozplozovati se mohou. Domněnka tato však zakládá se pouze na tom, že její neobyčejně veliká vejce úplně se podobají největším vejcím poštolky naší, a nepotřebuje tedy dalšího důkazu.

Zajaté poštolky jižní rozeznávají se také v kleci jen málo od svých severních příbuzných. Celkem vedou sobě a tváří se zcela podobně jako tyto; avšak vynikají krásným svým zjevem, poutajíce k sobě také zraky neznalcův. Roztomilý tento pták, pohledme naň kdy pohledme, jest vždy pěkně uhlazen, peří jeho vždy co nejkrásněji upraveno a postava, v níž zračí se jakési sebevědomí, jest povždy tak půvabna, že si ho oblíbíme brzo. Přivykaje rychle pěstounu svému a snášeje se dobře s ostatními druhy svými, potřebuje jen o málo větší péče než naši sokolové, aby, jsa v kleci rád, prospíval dobře a vydržel. Tu sluší především pečlivě vybíratí mu potravu; neboť se všemi drobnějšími sokoly, kteří loví hmyzy, třeba také zacházeti jako se hmyzožravci. Syrové maso, nepřidá-li se něco k němu, zhubí je na jisto. Ptáci opeření a ssavci srstnatí nedostačují také ještě, a to již proto, že jich nelze dostati den co den; potřebí tedy opatřovati jim potravu, jež by jim byla po chuti a vyhovovala potřebám jejich. Krmil jsem chovance svého právě tak jako malé sovy a poštolky rudonohé míšenící, jaká se dává ptákům hmyzožravým. Při tom dařilo se živočichům těmto, poměrně přece jen velmi útlým, jak se zdálo, tak dobře, jak jsem si jen přál. Kromě toho chrániti jest poštolky jižní jakož i jiných jižních druhů příbuzných téměř úzkostlivě od zimy; neboť již chladno podzimní škodí jim, a za mrazivého počasí hynou na jisto. Jakmile uhodí chladnější počasí, bývají mrzuty, rozčepejčují peří, pozbývají chuti ke žrádlu a ke koupání, chřadnou a padají posléze, škubnouce sebou několikrát, mrtvy s bidla na zemi. Za teplého však počasí a zvláště tehdy, když mohou vyhřívati se v hodinách ranních pěkně na slunci, bývají stále vesely, a oči jejich zářívají takovou radostí, že nelze téměř pochybovati, co cítí v nitru svém. V kleci křičívají mnoho i často, než ozývají se obyčejně jen svým táhlým a zdlouhavě vyraženým zvukem „grrí grí grí“, nikoli však svým jasnějším a silnějším „kli kli kli“, kteréžto oba zvuky podobají se velmi příslušným zvukům poštolky naší. Znamé své poštolka jižní pozdravuje, právě tak jako její příbuzná na severu, vždy jen zvuky prvnějšími.

Ježto poštolka jižní vzdorovati může nepohodě letní, vydrží dosti dlouho bez potravy, letíc pak přes moře, také jen zřídka bouřemi uvržena bývá v nebezpečenství, a ježto ve svém zimním bydlišti vždy hojnou nalézá potravu, proto všude, kde jí hnízdící se nepřekáží nejúhlavnější její nepřítel, člověk, rozmnožuje se patrně a hojně. Osvědčí-li se pravdivou zpráva *Hueberova*, můžeme se nadíti, že přistěhuje se v době ne příliš daleké také do Německa a též i k nám. Snad

potáhne i dříve, než se toho nadějeme, v patách za kobyolkou stěhovavou, která vyskytla se, jak známo, před nedávným časem také již v některých krajinách německých ve větším množství, v Čechách však dosud vždy jen pozorována byla jednotlivě. Pak bude na nás, abychom jí dopřáli takového pohostinství, jakého zasluhuje pro svou užitečnost. Vyslovuji tím své přání, neočekávaje však, že bude vyplněno. Budou ji právě tak pronásledovati, právě tak podezíratí jako naši poštolku, právě tak nemilosrdně ji stříletí, jako zastřeleny byly alespoň v Čechách poštolky rudonohé, když měly se ke hnízdění. Jak nespravedливо a nemoudro jest jednání takové, není potřebí obsírněji objasňovati po tom, co jsme pověděli o poštolce naší. Snášeje se však úplně s *Riesenthalem*, opakuji také tuto jeho slova: „Stěžujeme-li si u nás, že ve krajinách cizích ptáci nám milí a užiteční pronásledují se přes příliš, a hledáme-li pro ně pomoci a ochrany na základě práva mezinárodního, jest nám postavití se na totéž stanovisko a chrániti, pokud možná, takových ptáků, kteří jsou oněm krajinám nejen užitečnými a příjemnými, nýbrž i potřebnými.“

*

Naší poštolce, zvláště pak poštolce jižní velmi příbuzen jest jiný hmyzožravý dravec jihoevropský, *poštolka rudonohá* nebo-li *večerní* (*Falco vespertinus*, *rufipes* a *barletta*, *Cerchneis vespertinus* a *rufipes*, *Tinunculus vespertinus* a *rufipes*, *Pannychistes rufipes*, *Erythropus vespertinus* a *rufipes*), nejkrásnější všech sokolů vůbec. Otec můj, odloučiv je od poštolek jižních, učinil z nich zvláštní rod, *poštolek rudonohých* (*Erythropus*), poněvadž se liší od nich kratším zobákem, jiným poměrem letek, kratším ocasem a posléze i barvou, která jest různá nejen dle pohlaví, nýbrž také dle věku; avšak všechny tyto pro ně význačné znaky jsou příliš nepatrný, abychom pokládali je mohli dle nynějších našich názorů za podstatný, aby z nich mohla se učiniti zvláštní skupina. Poštolka večerní jest téměř tak velika jako poštolka jižní. Délka těla jejího činí třicet jeden, šířka sedmdesát osm, délka křídel dvacet dva a ocasu čtrnácte centimetrův. Samička jest o tři centimetry delší a o čtyři až pět centimetrů širší. Samečka peří vybarveného nelze míti za žádného jiného sokola. Tělo vezpod, kalhotky a spodní krovky ocasní jsou tmavě rezavočervený; ostatní peří má barvu modré břidlice, a to velmi jednotejnou, jen ocas jest poněkud tmavší. Ozobí, lysý kroužek kolem oka, jakož i nohy barvy jsou cihlové, zobák jest v zadu žlutý, napřed jako namodralý roh. Samička jest na hlavě a na šíji jasně rezava, na ostatním těle na vrchu modrošeda, na zášijí a ocase tmavěji pruhována, napřed a po stranách krku, vyjmouc hnědé vousy, bíla, všude jinde vezpod rezavožluta s jednotlivými, hnědými tečkami ostenkovitými. Ozobí, kroužek oční a nohy jsou barvy pomorančové. U mladých jest tělo na vrchu temnohnědé, každé péro rezavožlutavě vroubeno, ocas rezavožlutý s jedenácti až dvanácti tmavšími, příčnými páskami, kdežto tělo vezpod, od bílého hrdla počínajíc, jest rezavožlutě bílé se širokými, hnědými skvrnami podélnými. Lysá místa barvy jsou ještě jasnější než u samičky. Zřítelnice jest vezdy hněda.

Poštolka rudonohá náleží jihovýchodní Evropě jakož i střední Asii, a teprve na Amuru a v Číně jest za ni jiný, velmi příbuzný druh (*Falco amurensis*). V západní Evropě jest vzácná, přece však stěhujíc se viděna bývá tu i tam někdy,

ana přeletuje přes meze svého okrsku. Při té příležitosti byla zastřelena již opět a opět v různých krajinách německých, u nás v Čechách, tolikéž i na Helgolandě, v Anglicku, ba i ve Švédsku. Častěji některý z těchto něžných sokolůk proletuje Francii nebo Švýcarsko, a táhna pravidelně každého jara i podzimku Řeckem a Itálií, objevuje se onde mezi patnáctým a dvacátým pátým dubnem a druhým a čtrnáctým říjnem, tuto v květnu, na Sicilii pak a na Maltě v touž dobu jako v Řecku. V římské Kampánii vidán bývá druhdy, an táhne v přechetných hejnech, ježto náleží k nejdružebnějším všech sokolův; na Bosporu bývá v týž čas právě tak hojným jako kterýkoli člen z jeho příbuzenstva. Ve všech právě jmenovaných zemích nebylo dosud shledáno, že by tam se hnízdil; avšak *šlechtic Eugen Homeyer* dostal z jihovýchodního Pruska mladinkých poštolek, které vyletěly, jak bylo patrno, teprve před několika málo dny ze hnízda, a *Kratzsch* nalezl, jak vypravuje *Liebe*, v letech šedesátých na pozemku mückerském v Altenbursku párek hnízdících se poštolek rudonohých. Je-li tím dokázáno, že tento krásný pták hnízdil se také v Německu, stává se to přece jen velmi zřídka. Totéž říci lze i o Čechách. Tu objevuje se, dle *Friče*, každého jara, a zdá se, že chce i hnízdit se tu, bývá však obyčejně zastřelen. Jak *Fierlinger* udává, poštolka rudonohá hnízdila prý se r. 1850 u Pardubic. Roku 1848. pták uloven byl u Rosic blíže Pardubic. Na jaře téhož roku lesní *Koch* zastřelil na panství hadernberském samičku, která měla ve vaječnicku vyvinutá vejce (*Palliardi*). Kromě toho chyceno bylo také několik ptáků těchto u Dobříše (*Lokaj*) a tři exempláře roku 1862. u Ronska blíže Chotěboře (nyní v museu chrudimském) a 21. dubna roku 1861. u Merstadta nedaleko Benešova (*Bensen, Zimmermann*). Avšak sokol náš jest pravým a význačným ptákem stepním, obývá od pust uherských počínajíc ve stepích jižní Rusi a veškeré Asie střední až po meze říše čínské; proto také stěhuje se táhne hlavně do Indie, ne však do Afriky. Tu vyskytuje se v zemích nilských ovšem také, ale vezdy jen jednotlivě, a teprve v jihovýchodní Africe, kam přiletuje, jak patrno, z Indie a jižní Arabie, vidán bývá častěji.

Ve stepích jižní části Sibiře západní a v severním Turkestaně, kudy jsem cestoval, poštolka rudonohá jest tak obyčejnou, že může se skorem říci, že v krajinách těch právě tak neschází, jako tamější obloze beránkové. Jen velmi zřídka vídal jsem ji samotnu, spíše téměř stále v družinách, a to obyčejně vždy s poštolkou jižní, s níž shoduje se co nejvíce chováním a počínáním svým. Oba tyto roztomilí sokolové jsou skoro všude věrnými druhy, a co vidí se při jednom, pozorujeme také při druhém. Kde na stepi kynou jim místa k odpočinku, kde veden jest telegraf, kde naznačena jest pro dobu zimní cesta koly kuželovitými, hlinou naplněnými koši nebo zaraženými tyčemi se dvěma až třemi zvláštním způsobem zříznutými větvemi, tu setkáme se s nimi jistě. Sedíce na všech těchto vyvýšených místech, svých hlídkách, odpočívají, zažívají a slídí zároveň po kořisti nové, obzírajíce proto bdělým okem krajinu kolem sebe; byly-li však vyplašeny hřmotem příjíždějícího vozu a cinkáním koně povojního, zdvihnou se, aby oddaly se lovu po svém obvyklém způsobu. Zamávnouce několikráte rychle a hbitě křídlo, čímž připomínají opět a opět sokolů pravých, ženou se jako šipka kus cesty, po té jnou se vznášeti a drží se téměř ani se netřepetajíc, to jest sotva pohybující křídlo, stále na jednom a téže místě; po té odletující trochu dále, vedou sobě jako dříve. Nezřídka uvidíš jich dvacet, třicet, oba druhy pospolu,

jak vznášejí se stejnou dobou nad stepí, nebo zase objeví se tu ten, tu onen, jakoby se chtěly vystřídávati, aby totéž místo, které prohlédly již všechny ostatní před nimi, propátraly ještě jednou. Spouštějíce se na zemi druh za druhem, prodlévají tu na chvilku, aby sebrali nějaký ten drobný hmyz, na jaře hlavně nějakého broučka; potom vznesou se zase vzhůru a počnou dřívější hru znova. Jsouce si dobře vědomi své bezpečnosti, nenechávají se při tom vyrušovati pozorovatelem ani dosti málo a, prohánějíce se nad hlavou jeho, vrážejí vedle něho samého k zemi, ba lze je i přivábiti zdaleka rozžehnutým ohníčkem. Jediné, když odpočívají na drátech telegrafních anebo na meznících u cesty, nevyčkávají vezdy, až člověk přiblíží se k nim, nýbrž odletují nezřídka již v dálce, co by na dvakráte dostřelil, aby letíce kousek zase tiše se třepetali a lovili znova. Jestliže se dali zase do práce, nevšímají si již téhož člověka, který je dříve vyplašil, prohánějíce se nad hlavou jeho právě tak, jak bylo povéděno svrchu. Bylo mi zvláštním potěšením, mohl-li jsem seděti pod nimi po několik hodin dívaje se na ně; i namířil jsem na ně ručnici, abych se přesvědčil, zda-li třepetajíce se vznášejí se opravdu na jednom a témže místě, jako se zdálo, a v skutku také tomu tak jest; po té nechal jsem jich letěti bez překážky, poněvadž mě veškeré jich chování nanejvýše bavilo.

Připomínám toliko ještě, že nevyskytují se na stepi všude stejně četně, tolikéž podotýkám, že táhnouce letí patrně směrem větších řek, objevujíce se alespoň při svém příchodu a odchodu v údolích říčních mnohem častěji než kdekoli jinde v širé stepi. Tu rozptylují se již proto více, že nenalézají všude příhodných hnízdišť, pro něž obrati jest jim jisté stanovisko. Dle mého mínění poštolky rudonohé oblibují sobě mírné stráně pahorkův aneb i příkřejší svahy horské na širé, volné rovině, jakkoli nescházejí ani tuto zcela. Že jim jsou milá místa taková, objasnit lze si prostě tím, že bývají na blízkou dotčených svahů také jednotlivé, ke hnízdění příhodné skalní stěny, jež stávají se takto střediskem okrsku. Je-li v něm ještě také několik vysokých stromů, něžní tito sokolové nezaloží-li si tu za příznivých okolností skutečné osady, tož shromažďují se tu jistě ráno a zvláště u večer. Tu pak vidáme je, ani sedí o polednách po dvaceti, třiceti i více hustě vedle sebe, odpočívajíce a očekávající pozdních hodin odpoledních a večerních, kdy mají nejlepší lov. Mnohdy přihází se, že takový strom nedostačuje, aby mohla naň se usaditi všecka poštolčí družina, a že ptáci jinak mírumilovní, jak pozoroval *Nordmann*, znesvaří se vespolek o místo. Protože však jsou velice družební, neodletují někteří, aby odpočinuli sobě na stromech jiných. I zdá se, jakoby činiti musili všichni totéž, co líbí se jednomu z nich. Jeden oběře si jistý strom k odpočinku, dva nebo tři jiní přiletíce za ním, usadí se vedle něho: a nyní všickni ostatní hrnou se odevšad, aby usadili se na jednom a témže stromě. *Nordmann* ujišťuje, že sedí mnohdy tak hustě, že jich srazí se tučet jednou ranou, nehledě ani k lehce poraněným, jichž myslivec nemůže dostati. Jakmile počne čilejší život mezi hmyzem, zdvihnouce se vylétují do stepi na všechny strany, aby slídili po kobyilkách, cvrčcích, motýlech, mravencích a broucích. Hmyzové ve všech způsobách života, zvláště však hmyzové dospělí, a tu zase obzvláště brouci nejhlavnější jsou jejich potravou; lapiti myšku, mladé, nemotorné ptáče nebo malou ještěrku nedostane jim se tak snadno. Ku podivu obratně sbírají drobné, po zemi lezoucí brouky a držíce je pevně v drápech, požírají jich

letmo. Často jsou hmyzové tak malí, že jich nelze ani vidět, jakkoli sokol je sebral jen několik metrův od pozorovatele, nýbrž že o podařeném lovu jen z toho lze souditi, že pták kořisti požíraje letmo, k tomu konci dává pařáty v před a něco z nich bera zobákem, polýká, načež ihned zase třepetaje se vznáší a znova chystá se lovit. Čím blíže je do večera, tím čileji vede sobě pták, poněvadž s nastávající nocí hmyzové opouštějí víc a více své úkryty, poletujíce sem a tam. Proto vidáme často sokoly tyto, ani loví ještě po západu slunce, načež ubírají se společně na odpočinek teprve tehdy, když konečně rozhostila se noc; avšak za počasí mlhavého, dle *Robsona*, sedávají na zemi nebo vznášejí se nad ní samou sem a tam, aby ulovili ještě některého zalezlého brouka. Jakmile se vyjasní, a slunce zase září na nebi, vrátí se jim živost jejich a veselost.

Když přibližuje se doba hnízdění, hejna, která táhla společně do zimního bydliště, kde sdružena žila a odkud společně se navrátila, rozdělují se v jednotlivé páry: teď uvidíš také samečky, jak provádějí, by obveselili samičku, všelike reje, ukazujíce vůbec, čeho dokáží letem. Přece však poštolky rudonohé, pokud mohl jsem pozorovati, co týče se kratochvilných her těchto, daleko zůstávají za sokoly pravými a motáky: vždyť ztráví tak již polovici života letmo. Rozplozování ptáků těchto nemohl jsem, bohužel, pozorovati sám, i opírám se proto o výzkumy jiných přírodopytců, zvláště *Radde*a a *Nordmanna*. Dle zprávy onoho zakládají si hnízdo své v květnu na stromech, zvláště pak na vysokých vrbách; jak udává pozorovatel druhý, upravují si nezřídka hnízdo stračí. Avšak praví vlastníci nepropůjčují jim hnízda svého po dobrém; jest tedy oběma starým zápasiti často tuze, aby došli toho, co chtějí; také prý přivolávají mnohdy jiné druhy své na pomoc. Ujišťovali také, že poštolka rudonohá hnízdí se ráda v kotlavých stromech, a zpráva tato není zcela pravdě nepodobná. Čtyři vejce nebo pět, jež pták snáší, jsou velmi malá, kulatá, drobného zrna a pokropena hustě na půdě žlutavobílé bledšími a tmavšími červenohnědými tečkami a kapkovitými skvrnami. Počátkem srpna mladí vylétují ze hnízda a bývají pak od starých horlivě cvičeni. Jakmile umějí lovit, staří i mladí vydávají se na zimní pouť.

Snáze než každého jiného pravého sokola, vyjmouc snad nejbližšího příbuzného a věrného druha jejího, poštolku rudonohou lze chytiti jednoduchým způsobem. Tu, kde se vyskytuje, nalíknou se na ni, aby je dobře bylo vidět, kobylka, cvrček anebo jiný větší hmyz a obklopí se vějíčkami, které přilípnouce se poštolce na peří, překážejí jí, jakmile chce vyléti s žádoucí kořistí. Smím-li souditi ze ptáků těch, které jsem choval sám anebo které jsem vídal v zahradách zoologických, poštolka tato přivyká snadno zajetí a také mohu říci, že klec s poštolkami rudonohými každého pozorovatele poutá i baví. Obdařeny jsou veškerými dobrými vlastnostmi sokolů, jsou kromě toho ještě krásny. Postavy jsou ozdobné, povahy snáselivé a, živíce se hmyzy, poměrně jen málo dravé. Pozornost a péči sobě prokazovanou uznávají vděčně. Přátely své poznávají velmi dobře, pozdravujíce je radostným křikem, když je vidí. Beze vší obavy můžeme jich chovati několik pospolu nebo přidružití je také ku poštolkám jižním; snášely by se asi také se slabšími sovami. Zadávíti drobného ptáka působí jim, jak se zdá, obtíž, jakkoli vrhají se na něho, jak pochopitelně, ihned. Krmil jsem chovance své žírem drozdím; i zdálo se, že vedlo jim se při tom dosti dobře. Přivyknuvše brzy směsi této, vyzobávaly ji pak velmi obratně. Zvláštní podívaná ovšem byla na sokola,

jak probíral se ve směsi na drobno rozsekaného masa, rozstrouhaného chleba, mrkve a kukel mravenčích.
